

Nadveren som sakramente

Af Ulla Thorbjørn Hansen, april 2025

Jeg har i den seneste tid været optaget af, hvordan vi i Roskilde stift forvalter nadveren som sakramente. Hvordan undgår vi, at en relevant optagethed af "rummelighed" påvirker nadveren i negativ retning, så nogle altergæster mister troen på sakramentets betydning?

Martin Luther i sin tid kaldte nadveren for "en spise for sjælen, som nærer og styrker det nye menneske..." I dåben bliver vi genfødt til et levende håb, men vi vedbliver efter dåben med at være mennesker, der som Luther skriver, kan blive "trætte og matte, ja stundom snuble".

Derfor har vi brug for nadverens sakramente. For at blive styrket i troen og få styrke til at leve livet på trods af modgang og svære tider. Når et menneske føler, at nu bliver det for svært, så kan det her, skriver Luther "hente ny styrke og vederkvægelse".

Nadveren gør relationen mellem mennesker og Gud virksom og nærværende. I nadveren modtager vi syndernes forladelse og bliver styrket i det evige livs håb. Vi bliver styrket i det indre menneske, så Kristus kan bo ved troen i vore hjerter, og vi kan vokse i kærligheden.

Martin Luther henviser bl.a. til nogle ord af Jesus fra Matthæus evangeliet, når han skal forklare, hvad nadveren handler om – "her byder han alle den skat, som han har bragt os fra himmelen, hvortil han også på det venligste indbyder os, når han i Matt. 11,28 siger: "Kom til mig alle I, som er trætte og tyngede af byrder, og jeg vil give jer hvile".

Og hvad skal man gøre for at modtage nadveren ret? – man skal tage imod i tro. Tro på det ord der fortæller, at brødet og vinen gives for dig.

"Dette er mit legeme som gives for jer", siger Jesus.

Jeg har i min tid som præst været med til at indføre servering af saft til altergangen ved siden af vin. Det skete på et tidspunkt, hvor jeg oplevede, at nogle holdt sig fra at gå til nadver, fordi de ikke kunne tåle vin. De kunne ikke tage imod i tro.

De vidste ikke, at man kunne gå op og modtage brødet alene og derved alligevel have deltaget i en ret nadver.

Jeg har også oplevet, at en har holdt sig fra at gå til nadver, fordi han troede, at der kun blev serveret vin, men der blev rent faktisk serveret druesaft.

Der er med andre ord et stort behov for, at der undervejs i gudstjenesten kommunikerer tydeligt om nadveren – bliver der brugt vin, eller druesaft eller begge dele?

Der er nogle, der vil sige, at der ikke kan argumenteres teologisk for brug af vin ved nadveren, og de går så helt over til blot at bruge saftvand. Og nogle bruger argumentet om lighed. Det skal være ens for alle, siger man.

Men ligestilling er ikke det samme som ensed. Vi kan stadig være lige, når den, der fx vælger at afstå fra at drikke vin, kan knæle ved siden af den, der mener, at det er en ufravigelig del af pagten.

Men hvis den, der afstår fra vinen, kræver af den anden/de andre, at de skal følge hans eksempel, så er det ikke mere ligestilling. Så er det mere et krav om ensshed og ensretning ift. hvordan nadveren modtages af den enkelte.

Der er muligvis flere, som slet ikke kan knæle på grund af legemlig skrøbelighed, end der er af dem, som af en eller anden grund ikke drikker alkohol. Skal vi så alle sammen nægte at knæle og i stedet stå op ved nadveren for at være inkluderende? Og hvad med brødet – den lille oblat – ugæret brød. Der er nogle, der ikke kan tåle gluten, skal vi så alle gå over til glutenfrit brød? Nej, men måske skal vi sørge for at anskaffe glutenfrit brød til den eller de få kirkegængere, som, vi ved, er allergiske overfor gluten.

Jeg oplever en fornyet forståelse for, at nadverens sakramentale betydning risikerer at miste sin vægt, hvis saftvand uden videre gøres til førstevalget, fremfor vin til alle. Som minimum mener jeg, at det er vigtigt, at der gøres brug af druesaft (og ikke bare saftvand), alkoholfri eller afalkoholiseret vin, og at der kommunikeres tydeligt om dette.

Og hvorfor nu egentlig det?

Indstiftelsesordene, som der lægges umådelig stor vægt på i netop den lutherske kirke, siger, at Kristus tog kalken 'efter aftensmåltidet' og talte om den som den nye pagt, samt at vi skal gentage 'dette' til hans ihukommelse. Og kalken indeholdt altså vin, ergo er nadveren indstiftet ved brug af vin. Og det skal menigheden også holde sig til, når den på Kristi ord fejrer nadveren. Indstiftelsen af nadveren skete ved et rituelt måltid, hvor vinen drikkes efter selve spisningen, og hvor det var en selvfølge, at der var vin i kalken, uanset om det var et påskemåltid eller et andet måltid. 'Den nye pagt' er ifølge Luk 22,20 'den nye pagt ved mit blod, som udgydes for jer'. Skriften (allerede Matt 26,28-29) såvel som hele liturghistorien sammenknytter vin og blod.

I vores forvaltning af sakramenterne må vi nødvendigvis søge en forbundethed med både skriften og traditionen. Det er herigennem at sakramentet får sin troværdighed.

Det er altså ikke tilfældigt, at der i alterbog og ritualbog står "Mens ordet om brødet, henholdsvis vinen, læses eller messes, holder præsten disken, henholdsvis kalken. Præsten kan herunder vende sig mod menigheden" og lidt senere: "præsten rækker vinen til hver enkelt nadvergæst med ordene: Dette er Jesu Kristi blod".

Det er vigtigt at huske, at det er præstens ansvar og afgørelse, hvorvidt der lejlighedsvis skal bruges andet end vin ved nadveren. Ønsker præsten helt at gå over til druesaft/alkoholfri vin, så kan dette kun ske med menighedsrådets samtykke. En præst kan ikke pålægges at bruge druesaft/alkoholfri vin ved nadveren.

Både skriften og traditionen bærer vinen med sig. Den forædlede drik, altså vinen, er stærkt forbundet med forbindelsen til Gud. Gud satte en perse i sin vingård. Jesus gjorde vand til vin ved brylluppet i Kana'en. Jesus serverede vin ved det sidste måltid før korsfæstelsen og det første måltid efter opstandelsen. Og således skal vi også drikke vin ved nadveren, hvor vi får del i Gudsriget.

Det handler ikke om smag og behag eller alkoholprocent – men om at være tro mod skriften og traditionen. Så selvom der ikke er noget galt i at tilgodese alle altergæsterne, så skal det ikke være på bekostning af vinen. Det vil sige vinen bør ikke afskaffes ved altergangen. Det må håndteres på anden vis.

En velsignelse undervejs ved uddeling af vinen for dem, der takker nej med hånd over glasset. Eventuelt druesaft til dem, der tydeligt markerer ”nej tak” til vinen. Men vin skal der serveres ved Herrens måltid. Og tilbuddet skal gives til alle. For det er også inklusion, rummelighed at stå ved budskabet om, at vin fra Persen ved altergangen er for alle. Nogle kan vælge fra af personlige grunde. Det skal respekteres. Men det skal ikke betyde, at vi generelt overvejer, hvorvidt vin er det rigtige at servere. For det er det.

Lad os ikke være dem, som udvander nadveren. Ved at gøre vin til vand. Når nu Jesus i sin tid gjorde vand til vin, da han var til bryllupsfest i Kana.

Ønsker man, at alle skal være lige, så skal man huske, at Kristus i nadveren er til stede som den korsfæstede, der har udgydt sit blod til soning mellem Gud og mennesker. Alene herved ’ligestilles’ menighedens medlemmer, nemlig gennem modtagelsen af – ja netop, brød og vin (eller alkoholfri vin/ druesaft). Det er for alvor nyt. Det er en tilstedeværelse, som kalder os alle på lige fod ind i Kristi følge.